

**Trøndersk
Matmanifest**

Prosess for arbeid
med løftene

Fra intensjon til handling

Trøndersk Matmanifest er utgangspunkt for felles dialog og samhandling. Hvordan vi tar det i bruk, vil avgjøre om vi når løftene. Hver aktør som signerer Trøndersk Matmanifest, oppfordres til å jobbe aktivt med dokumentet og sette seg både kortsiktige og langsiktige mål. Vi har skissert noen punkter under som dere kan starte med når dere skal legge planer for arbeidet.

Hvor mange løfter dere vil jobbe med, og hvor omfattende arbeidet skal være, er opp til dere. Dere kan tenke nært eller bredt som dere ønsker. Start med å finne ut hvem som skal ha ansvaret for å utarbeide planer hos dere, og hvem som vil ønske å si sin mening i en innledende fase. Vi viser til forslag til videre prosess i fire steg.

Mange handlinger vil falle innenfor flere løfter og mye hører sammen. Se da på hvilke løfter det gjelder, og diskuter hvilket fokus som blir viktigst for dere. Det viktigste er at dere vet hva dere skal gjøre, og hva dere ønsker å oppnå på vegne av dere selv og matregionens åtte samlede løfter.

På nettsiden ønsker vi å samle gode eksempler og inspirasjon til arbeid. Husk å sende inn deres bidrag til post@oimat.no, så kan vi fortelle det videre!

PROSESS

Vi har satt opp et forslag til en fire-stegsprosess dere kan følge for å komme frem til ønsket handling. Vi har også lagt til maler dere kan bruke i arbeidet, som dere kan laste ned [her](#).

- 1) Hvilke løfter dere ønsker å jobbe med (med beskrivelse på hvert løfte)
- 2) Hvordan nå-situasjonen deres er (med mal for SWOT-analyse)
- 3) Hvilke mål dere setter dere for å leve opp til løftene (med mal for SMART-metoden)
- 4) Hvilke tiltak/aktiviteter dere skal gjennomføre til hvilken tid for å nå målene (med mal til aksjonsplan)

Denne prosessen skal hjelpe dere å kartlegge hvordan dere helt spesifikt skal jobbe med løftene gjennom å tydeliggjøre mål og sette aksjonsplan og tidslinje.

Vi anbefaler å sette sammen ei arbeidsgruppe som jobber seg gjennom de fire stegene, og involverer ansatte, medlemmer eller samarbeidspartnere etter behov. Tenkt så nært eller bredt som passer dere. Dette er en super anledning til å skape eierskap til arbeidet rundt dere!

Lykke til!

STEG 1 – Hvilke løfter skal vi jobbe med?

Det første steget er å finne ut hvilke løfter dere ønsker å jobbe med. Under har vi listet opp hvert løfte samt tilhørende refleksjonsspørsmål. Vi anbefaler at dere leser løftene og diskuterer spørsmålene sammen. Noter gjerne underveis.

Etter endt gjennomgang kan dere diskutere hvilke av løftene dere vil ta tak i. Det er helt valgfritt om dere ønsker å fokusere på ett enkelt løfte til å begynne med, eller om dere ønsker å jobbe med flere. Det viktigste er at løftene dere velger er gjennomførbare for akkurat dere.

Løfte 1: Ta vare på natur, mennesker og dyr i matregionen

FNs bærekraftsmål beskriver bærekraftig utvikling i tre dimensjoner: Miljø og klima, økonomi og sosiale forhold. Dette gjelder også for matregionen Trøndelag.

Miljø: Vi må forvalte naturens ressurser slik at vi møter dagens behov uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner. Det er vår oppgave å ta vare på land og hav slik at det kan høstes og dyrkes videre. Vi må ivareta god dyrevelferd og ansvarlig forvaltning av naturen med tanke på både fortid og framtid.

Økonomi: I matregionen skal vi ha en bærekraftig økonomisk utvikling. Det vil si bedrifter som vokser og er lønnsomme uten å påvirke miljø og klima negativt.

Sosialt: Matregionen Trøndelag skal være preget av tillit, tilhørighet, mangfold og likestilling med gode arbeidsforhold og -vilkår for de som jobber i den.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvordan bidrar vi til bærekraft i matregionen; hva gjør vi hos oss for å ta vare på miljø, økonomi og menneskelig dimensjon i matregionen?
- Hva gjør vi bra, og hvor skal vi utvikle oss videre?

Løfte 2: Jobbe helhetlig med matsystemene

I løfte 1 ser vi til at hver enkelt del av matregionen er ivaretatt. I løfte 2 sørger vi for at de ulike delene spiller godt sammen. Et matsystem omhandler hele verdisirkelen for mat, fra produksjon til bearbeiding, distribusjon, handel, konsum og bruk av restråstoff. Den samiske matkulturen gir gode eksempler på en helhetlig tilnærming til ressursgrunnlaget. Vi vil samhandle og bruke kunnskap for å sikre bærekraftige matsystem.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvilken rolle har vi i matsystemet?
- Hvordan blir vi påvirket av de andre i verdisirkelen, og hvordan påvirker vi andre?
- Hva kan vi endre for å gjøre matsystemet bedre og mer bærekraftig?
- Hvilken kunnskap trenger vi for å få til dette, og hvordan skal vi skaffe oss den?

Løfte 3: Trygge matsikkerheten

God matsikkerhet betyr at alle mennesker, til enhver tid, har fysisk og økonomisk tilgang til nok og trygg mat som dekker deres ernæringsmessige behov og preferanser slik at de kan leve et aktivt og godt liv. Dette innebærer også hygienisk tilberedning og oppbevaring av matvarer.

Ut fra et beredskapshensyn bør vi produsere så mye som mulig av maten vi trenger. Dette kan være krevende på grunn av vår korte vekstsesong og kalde klima. Tilstrekkelig kunnskap og ressurser er nødvendig for å sikre bærekraftig matproduksjon for både volum og nisjeproduksjon.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva gjør vi for å trygge matsikkerheten?
- Hvem og hva kan vi påvirke for å trygge matsikkerheten?

Løfte 4: Sikre rekruttering og kunnskap

For å beholde og styrke matregionen, er det behov for rekruttering i alle deler av matsystemet. De beste hodene må være på riktig plass og sikre bærekraftig utvikling i forvaltning, produksjon, foredling, forskning, rådgiving og bruk av trøndersk mat og drikke.

For å sikre god og riktig rekruttering, må kunnskapen om matsystem starte i tidlig alder. Vi må trigge nysgjerrigheten til hvordan alle kan bidra inn i en bærekraftig matregion, og formidle stolthet til faget. Vi må ta vare på historisk kunnskap og sikre ny, og se hvordan vi alle kan bidra inn i verdisirkelen.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva gjør vi for å sikre rekruttering og kunnskap i egen bedrift, og hvordan påvirker dette overordnet behov i matregionen?
- Har vi behov for mer kunnskap og folk, hvor kan vi i så fall skaffe dette?
- Hvordan skal vi jobbe for å få til nok folk og kunnskap?
- Hvem kan vi samarbeide med?

Løfte 5: Dyrke mangfold og særpreg

Trøndelag har en unik variasjon fra hav og kyst, fjell og fjord til daler og slakt terreng. Vi skal bruke forutsetningene som naturen har gitt oss, og utnytte variasjoner i stedegenhet og sesong slik at vi får den beste kvaliteten og særpreget som kjennetegner Trøndelag. Den samiske matkulturen er forbilder i dette arbeidet. Fra råvarer til ferdig produkt skal vi både få fram og bruke det beste av de trønderske ressursene, med kunnskap fra fortid og nåtid. Vi søker stadig innovasjon og utvikling av produsenter og produkter med mangfold og særpreg.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva er vårt bidrag i å styrke mangfoldet og særpreget?
- Hvordan kan vi produsere eller bruke flere eller andre produkter for å bidra til løftet?

Løfte 6: Fremme matkultur og matidentitet

Trøndersk mat og drikke er identitet og kultur. Det sier noe om hvor vi kommer fra, hvem vi er og hvem vi ønsker å være. Vår matkultur er vår felles måte å tenke, kommunisere og handle på når det gjelder mat og måltider. Den omfatter både råvarer, tilberedningsmetoder og matretter, men også den sosiale sammenhengen hvor maten spises og drikkes.

Den trønderske matkulturen er i stadig endring og gjenspeiler samfunnet vi er en del av. Ved å sette søkelyset på matkultur, kan vi få en sterkere bevissthet om hva, hvordan og hvorfor vi spiser og drikker som vi gjør. Noe som igjen vil være med å forme hvordan vi utvikler vår matkultur videre.

I Trøndelag bor og jobber mennesker fra hele verden. Den sørsamiske matkulturen har en spesiell rolle i vårt område. Mat og måltid kan være gode verktøy for å skape trygge lokalsamfunn, samhandling, inkludering og lokal verdiskaping. Vi vil styrke og utvikle den trønderske matkulturen i takt med tida vi lever i.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva gjør vi for å fremme matkultur og matidentitet?
- Hvem jobber vi med og hvordan bidrar vi til å utvikle matkulturen?

Løfte 7: Skape måltidsglede i hele livsløpet

Måltidet er mer enn mat. Det å samles rundt et måltid har betydning for både psykisk og fysisk helse. I et måltid kan man få læring og kjenne fellesskap i alle deler av livet. Det er en felles sosial og kulturell arena hvor man kan mestre, utforske og forstå både egen og andres kultur og identitet.

Et felles samlingspunkt rundt maten virker inkluderende, og kan bidra til å utjevne sosiale ulikheter. Ernæringsmessig likhet gir også likt utgangspunkt for helse, deltagelse og utvikling i hele livsløpet. Måltidsglede er en stor del av folkehelsearbeidet. Et sosialt fellesskap rundt matlaging og måltid bidrar til å fremme samarbeid, forståelse, omsorg og respekt for både hverandre og naturens ressurser. Dette vil øke bevisstgjøringen om hvordan vi i fremtiden kan skape et helhetlig, bærekraftig måltid.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvilke arenaer har vi for å påvirke hvilke deler av livsløpet?
- Hvem må samarbeide hos oss for å jobbe med måltidsglede i hele livsløpet?
- Hva kan vi gjøre for å skape mer måltidsglede i hele livsløpet?

Løfte 8: Bruke mat og drikke som attraksjon

Våre produsenter og spisesteder er utstillingsvindu for matregionen Trøndelag på lik linje med matmarked og festivaler. Produsentene skaffer de beste råvarene og produktene. De som bringer det til sluttbrukeren er bevisst på at råvarene fra Trøndelag er eksklusive også internasjonalt. Mat og drikke spiller en stor rolle i fortellingen om vår historie, nåtid og framtid. Gjennom formidling, historiefortelling og aktive inntrykk vil vi skape matopplevelser til besøkende og fastboende til hverdag og høytid.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvem henvender vi oss til med mat og drikke som en attraksjon?
- Hva gjør vi, hvilke arenaer bruker vi med mat og drikke som en attraksjon?

STEG 2: Kartlegge nå-situasjonen

Med tanke på Trøndersk Matmanifest – hvordan ser nå-situasjonen deres ut? Reflekter rundt hvor dere er i dag med tanke på TM som helhet og det enkelte løftet.

Vi har to forslag til gjennomføring:

- 1) Gjennomfør en SWOT-analyse. Her skal dere opp imot hvert enkelt løfte dere har valgt, finne styrker, svakheter, muligheter og trusler med dagens situasjon. Dere finner arbeidsdokument for SWOT i den nedlastbare verktøykassa. Dokumentet kan skrives ut eller benyttes digitalt.
- 2) Gjennomfør en diskusjon i gruppa hvor dere reflekterer rundt hva som fungerer godt og hva som kan bli bedre for hvert enkelt løfte dere har valgt. Dere kan gjerne notere ned, slik at dere har alle tankene til neste steg.

Når dette er gjennomført kan dere gjøre en vurdering på:

- Hvem og hvordan dere vil involvere
 - Hvilke aktører berøres av, har påvirkning på, er interessert i eller har kunnskap om arbeidet dere skal i gang med?
 - Hvordan kan vi arbeide med disse aktørene?
- Hvilke andre planer er relevante med tanke på arbeidet med Trøndersk Matmanifest?
 - Dette kan være vekststrategier, forretningsplaner, handlingsplaner, samfunnsoppdrag eller bærekraftstrategier.
 - Hvordan sikrer dere at de ulike planene har en god synergis?

STEG 3: Konkretisere mål

Dere har nå valgt løftene dere ønsker å jobbe med, kartlagt nå-situasjonen og sett på hvordan dere kan skape synergier mellom de valgte løftene og andre relevante planer, samt avdekket relevante aktører som kan bidra inn i arbeidet deres.

Nå kan dere konkretisere hvilke mål dere ønsker å nå for hvert enkelt løfte dere har valgt. Tenk på hvilke endringer som må til for at dere kan signere på at valgt løfte har gått fra teori til praksis.

Vi har to forslag til gjennomføring:

- 1) Benytt dere av SMART-metoden, et verktøy som hjelper dere å definere mål i kategoriene: **S**pesifikke, **M**ålbare, **A**ttersive, **R**ealistiske og **T**idsbestemte mål. I den nedlastbare verktøykassen finner dere et arbeidsdokument for gjennomføring av SMART. Denne kan skrives ut eller benyttes digitalt.
- 2) Sett opp en liste over mål dere ønsker oppnådd, og når disse skal være fullført.

STEG 4: Gjennomføring

Med valgte løfter og målsetninger som grunnlag, kan dere nå sette opp en gjennomføringsplan. Denne bør inneholde konkrete tiltak/aktiviteter som gjør at dere oppnår målene dere har satt. Det kan være lurt å dele målene inn i delmål der det er fornuftig.

For å sette opp en slik aksjonsplan har vi to forslag til gjennomføring:

- 1) Benytt dere av aksjonsplanen fra den nedlastbare verktøykassen. Her vil dere få en god oversikt over gitt løfte, satte mål, tiltak/aktivitet, tidsfrist, hva skal til for å gjennomføre, og så videre. Aksjonsplanen skal være levende, så vi anbefaler at dere benytter dere av den digitale versjonen. PS! Det er også satt av en kolonne for feiring av nådd mål eller delmål, det er en viktig del av prosessen.
- 2) Tegn opp en egen tidslinje og marker datoer for gjennomføring av tiltak/aktiviteter. Det er lurt å notere hvilket løfte det er knyttet til og målet det bidrar til å nå.

Etter gjennomført fire-stegsprosess

Når dere har gjennomført prosessen sitter dere forhåpentligvis igjen med tydelige mål og en oversiktlig og gjennomførbar aksjonsplan. Nå er gjennomføringen klar, da må dere huske å kommunisere og feire underveis!

Vi setter stor pris på deling av gode, smarte grep – så del gjerne med Oi! på post@oimat.no. Slik kan også andre få gode ideer! Hvis dere har innspill til prosessen, noe som er uklart eller annet - ikke nøl med å ta kontakt med Oi!.

Lykke til videre med arbeidet!